

*visietekst 'de Verenigde Verenigingen'
januari 2009*

Het middenveld tegen maatschappelijke ongelijkheid

Als middenveld willen we een samenleving waarin alle mensen gelijke kansen krijgen tot participatie, waaraan alle groepen evenredig en evenwaardig deelnemen, waarin mensen en groepen respectvol samenleven en waarin de meerwaarde van diversiteit wordt benut (diversiteitsbonus).

We vertrekken vanuit mensen, elk met hun verhaal en levensloop, met gelijke rechten én kansen om zichzelf in alle vrijheid te ontplooiën en te participeren aan het maatschappelijk leven. Om die gelijke kansen op emancipatie en participatie te bereiken, werken we aan een sterkere sociale samenhang en aan solidariteit tussen mensen. We willen bruggen bouwen over 'hokjes', alle mensen emanciperen om zo te komen tot een kwalitatief betere samenleving voor iedereen. Mensen verschillen op allerlei vlakken van elkaar. Dit maakt het samenleven niet altijd vanzelfsprekend en het beleid niet eenvoudig. Anderzijds bieden die verschillen ook enorme kansen. Het erkennen van die verschillen moet het vertrekpunt zijn van onze samenleving en het beleid. Het kunnen omgaan met en, meer nog, het kunnen waarderen van verschillen, is een voorwaarde om tot inclusie te komen en maatschappelijke ongelijkheid te bestrijden.

Maar we stellen vast dat onze samenleving wordt gekenmerkt door een grote ongelijkheid. Die ongelijkheid valt vaak samen met factoren zoals geslacht, leeftijd, etnisch-culturele achtergrond, seksuele voorkeur, handicap, socio-economische toestand, levensbeschouwing... of een combinatie ervan. Zo ziet bijvoorbeeld de leefsituatie van een werkloze vrouw of man er behoorlijk anders uit dan die van een hoogopgeleide vrouw of man in een topbaan. De maatschappelijke positionering die gepaard gaat met de opgesomde factoren leidt vaak tot maatschappelijke ongelijkheid en uitsluiting.

Die maatschappelijke ongelijkheid baart ons grote zorgen omdat ze leidt tot problemen voor de mensen en groepen die te maken hebben met uitsluiting. Maar ook de hele samenleving draagt de gevolgen van die maatschappelijke ongelijkheid. We stellen bijvoorbeeld vast dat vrouwen met een hoofddoek, zowel bij de overheid als in de privésector, vaker uitgesloten worden uit het onderwijs en de arbeidsmarkt. Dit kan verstrekkende gevolgen hebben voor de emancipatie van deze vrouwen. Bovendien verliest de samenleving zo kansen om met diversiteit te leren omgaan. We benadrukken dat de overheid onpartijdig diensten moet verlenen, maar onpartijdigheid impliceert niet noodzakelijk eenvormigheid.

Gelet op deze ongelijkheden en de gevolgen ervan, willen we als middenveld actief streven naar gelijke kansen, evenredige deelname, respectvol samenleven en het benutten van de meerwaarde van diversiteit in alle maatschappelijke, economische en politieke aspecten van de samenleving. We vertrekken vanuit de mensenrechten en een aantal gemeenschappelijke grondwaarden: vrijheid, gelijkheid, solidariteit, respect en burgerschap, en gedeelde stelsels van waarden en normen, zijnde de democratie, de democratische rechtstaat en het pluralisme.

We verwachten ook van overheden een daadkrachtige aanpak en geven in deze tekst een aantal suggesties. Tot slot sommen we onze engagementen op.

Voorstel 1: een strategisch plan met meetbare indicatoren dat alle beleidsdomeinen omvat

Maatschappelijke ongelijkheid moet structureel aangepakt worden. Dit vergt een aanpak op lange termijn, met de nodige middelen en partnerschappen met alle betrokken actoren. Woorden en plannen volstaan niet, daden en resultaten zijn nodig.

Het strijden tegen maatschappelijke ongelijkheid is een zaak van **alle beleidsdomeinen en beleidsniveaus**. Als belangrijkste hefboomen voor emancipatie en participatie in onze samenleving zijn onderwijs en werk prioritair, maar ook in wonen, welzijn, cultuur, media... moeten belangrijke stappen gezet worden.

Een geïntegreerde en gecoördineerde aanpak vanuit een **overlegde en gedeelde beleidsvisie** is noodzakelijk. Dit omvat tegelijk een inclusieve (horizontale) en een specifieke (verticale) aanpak. Beide benaderingen vullen elkaar aan en zijn noodzakelijk voor een efficiënt beleid. Die visie en aanpak moeten per beleidsniveau bewaakt en gecoördineerd worden door een sterke minister. Die ziet toe op de coherentie in beleid tussen de verschillende beleidsdomeinen.

Een **inclusieve aanpak** met mainstreaming van gendergelijkheid en diversiteit en strijd tegen maatschappelijke ongelijkheid in elk beleidsdomein en beleidsniveau durft bestaande structuren in onze samenleving in vraag te stellen en waar nodig aan te passen. We stellen vast dat al te vaak bepaalde groepen van mensen in vraag worden gesteld terwijl de bestaande structuren in onze samenleving ongemoeid worden gelaten. Zo beperkt bijvoorbeeld de ontoegankelijkheid van de fysieke omgeving, de kansen van mensen. Een juiste aanpak is niet enkel gericht op het bieden van tools aan mensen, maar ook op het aanpassen van de omgeving zelf. Nieuwe regelgeving screenen op inclusie-effecten helpt daarbij, maar is niet voldoende. Als elke overheid in al haar bevoegdheidsdomeinen haar voorzieningen en diensten stimuleert, ondersteunt en waar mogelijk verplicht om te werken aan inclusie en gendergelijkheid en diversiteit te integreren in de werking, zijn we op goede weg. Dit kan door het ontwikkelen en aanbieden van tools, het voorzien van inhoudelijke ondersteuning, het aanpassen van kwaliteits- en/of erkenningscriteria enz.

Om het eigen beleid te voeden en het nodige draagvlak te verbreden moeten overheden op een gelijkaardige manier verenigingen stimuleren en ondersteunen in het integreren van diversiteit en het bestrijden van uitsluiting in hun werking. Het stimuleren van daarop gerichte actieplannen of experimenten van verenigingen of het opzetten van proeftuinen zijn daartoe aangewezen.

Een aanpak op lange termijn, legislatuuroverschrijdend, vereist een **strategische planning rond gendergelijkheid en evenredige deelname van minderheden**. Zo'n plan moet **opgesteld en intensief overlegd zijn met het middenveld** en andere actoren (academici, andere overheden ...) en er moet een **forse financiële investering** aan gekoppeld worden. Dit plan is gespecificeerd per beleidsdomein. Het bevat **ambitieuze en meetbare doelstellingen, concrete, controleerbare en stimulerende acties, een realistische timing en systematische, transparante monitoring van de resultaten**. Een **jaarlijkse evaluatie in het parlement** zorgt voor publieke zichtbaarheid en voor de nodige duwtjes in de rug. Om de voortgang van het plan visueel te maken, kan een 'thermometer van maatschappelijke gelijkheid' met aandacht voor alle vormen van uitsluiting ontwikkeld worden.

Voorstel 2: erkenning en ondersteuning van verenigingen van aandachtsgroepen

Goed bestuur vereist dat de democratisch gekozen beleidsmakers luisteren naar, in dialoog gaan met en ruimte geven aan de bevolking die zij vertegenwoordigen. Het middenveld speelt daarin een sleutelrol: zij vertegenwoordigt, registreert, bundelt en vertaalt de noden en wensen van mensen. Samenwerking tussen overheid en middenveld leidt tot een meer actieve betrokkenheid van de bevolking bij het beleid en tot beter beleid. **Overheden die meer en beter overleggen met het middenveld komen tot een gecoördineerd, efficiënt en duurzaam beleid.**

Verenigingen van zogenaamde aandachtsgroepen (etnisch-culturele minderheden, mensen met een handicap, ouderen...) nemen in dat middenveld een bijzondere plaats in. Ze spelen een belangrijke rol in het emancipatie- en integratieproces van deze mensen en groepen. Zowel individuele als collectieve emancipatieprocessen zijn belangrijk. Het openstellen en toegankelijk maken van bestaande verenigingen is belangrijk, maar neemt de nood van die aandachtsgroepen om zich zelf te verenigen niet weg. Een eigen plek en ontmoeting met mensen in eenzelfde maatschappelijke situatie zijn voor velen noodzakelijk in hun emancipatieproces. Dit gaat overigens vaak hand in hand met een stijgende deelname aan andere verenigingen. In het belang van iedereen moet dit emancipatieproces veel meer kansen krijgen dan nu het geval is. **Verenigingen van aandachtsgroepen moeten dus volwaardig erkend worden zodat ze hun integrerende rol volop kunnen spelen.** Dit betekent meer structurele middelen voor het uitvoeren van hun emancipatorische opdrachten en de opbouw van deskundigheid en structuren. Ook de 'consultantrol' van deze verenigingen, belangenbehartiging vanuit de expertise van de doelgroep en advies aan en samenwerking met andere verenigingen, moet erkend en gehonoreerd worden. Het impliceert ook dat die verenigingen moeten kunnen deelnemen aan bestaande relevante sectorale adviesorganen en/of dat er nieuwe sectorale adviesraden geïnstalleerd worden (vb. een Vlaamse Raad voor personen met een Handicap).

Voorstel 3: nieuwe wetgevende initiatieven en een sterkere rol van verenigingen in de strijd tegen discriminatie

Discriminatie op grond van geslacht, leeftijd, etnisch-culturele achtergrond, seksuele voorkeur, handicap, socio-economische toestand, levensbeschouwing... of een combinatie van deze factoren is ontoelaatbaar. Daarom is een actieve aanpak nodig van elke vorm van discriminatie op alle beleidsniveaus. Dit omvat zowel sensibilisering van de bevolking als **afdwingbare juridische procedures**. Die laatste zorgen ervoor dat bestaande regelgeving niet vrijblijvend is en dragen sterk bij tot sensibilisering. Er moet bijvoorbeeld dringend een afdwingbare wetgeving komen op integrale toegankelijkheid tot de publieke ruimte en een wettelijke regeling rond de praktijktest, vastgelegd in de antidiscriminatiewet en het decreet gelijke behandeling.

Verenigingen moeten erkend worden in hun strijd tegen discriminatie. Verenigingen zijn als laagdrempelige organisaties belangrijke aanspreekpunten voor slachtoffers van discriminatie op verschillende gronden. Het is dus logisch dat, binnen de Vlaamse Gemeenschap, de nieuwe meldpunten in de 13 centrumsteden samenwerken met de verenigingen in de streek. Die laatste zijn zowel doorgeefluik naar de meldpunten als begeleider van slachtoffers van discriminatie bij het verzamelen van bewijsmateriaal. Het spreekt vanzelf dat de meldpunten aantoonbare expertise moeten hebben in alle uitsluitingsgronden.

Voorstel 4: meer toegankelijke overheidscommunicatie met verplichte diversiteitstoets

In onze samenleving is communicatie heel belangrijk. Communicatie moet dus toegankelijk zijn voor alle mensen en deze moeten gelijke toegang hebben tot communicatie. Voor groepen die moeilijker bereikbaar zijn, kunnen specifieke inspanningen gebeuren, maar in eerste instantie moet de hele communicatie zo laagdrempelig mogelijk zijn. **Overheden moeten zich dus toeleggen op aangepast taalgebruik naargelang de doelgroep en laagdrempelig, toegankelijk communicatiemateriaal en dito kanalen.** Hun communicatie moet iedereen kunnen bereiken. Indien nodig, moeten bijkomende, specifieke initiatieven genomen worden.

Verenigingen van aandachtsgroepen vormen overigens vaak een belangrijke brug in de communicatie naar hun groepen. Een functie waarvoor ze nu geen bijkomende erkenning krijgen.

We stellen verder vast dat in veel massamedia, reclame en promotiemateriaal de stereotypen over aandachtsgroepen domineren of dat die groepen gewoon onzichtbaar zijn. Bestaande stereotypen en vooroordelen worden zo verder gevoed. We zien vooral vrouwen in de rol van kinderverzorg(st)er, we zien “klassieke” gezinnen met vader, moeder en 2 kinderen, we zien geen werknemers met een handicap, van allochtone origine..., behalve als de communicatie specifiek inzoomt op deze vormen van diversiteit. Overheden kunnen dat verhelpen door **een gender- en diversiteitstoets toe te passen in de inhoud en vormgeving van hun communicatie.** Die toets kan ook moeiteloos ingeschreven worden in overheidsopdrachten en moet uiteraard gehanteerd worden in de strategische planning.

Voorstel 5: eigen engagementen van het middenveld

Het middenveld staat niet aan de zijlijn in dit streven naar maatschappelijke gelijkheid. We werken dagelijks aan sociale samenhang, emancipatie en participatie.

Maar we willen verder gaan. We stellen vast dat gender en diversiteit nog onvoldoende geïntegreerd zijn in zowel de organisatie als de werking van verenigingen. Vanuit onze maatschappelijke verantwoordelijkheid willen we daarom werken aan een aantal engagementen.

We willen dat de verenigingen een diversiteitsbeleid ontwikkelen. Centraal daarin staat het wegwerken van zichtbare en onzichtbare participatiedrempels voor aandachtsgroepen in alle aspecten van de werking (personeel, bestuur, aanbod) en het sensibiliseren van de leden rond diversiteiten in de samenleving. Verenigingen moeten met andere verenigingen kennis en praktijken uitwisselen, zonder hun eigenheid uit het oog te verliezen.

We willen dat de verenigingen samenwerken met verenigingen van aandachtsgroepen, met respect voor hun eigenheid en autonomie. We steunen deze verenigingen in hun emancipatieproces en zoektocht naar de nodige middelen om hun maatschappelijke opdrachten waar te maken.

We willen mee nadenken en actief meewerken met overheden over de beste manieren om maatschappelijke gelijkheid te realiseren in de verschillende beleidsdomeinen en op de verschillende bestuursniveaus.

Als samenwerkingsverband van het middenveld engageert ‘de Verenigde Verenigingen’ zich om verenigingen te ondersteunen bij het werken aan deze engagementen. We denken daarbij aan het bundelen, vertalen en zichtbaarder maken van relevante beleids- en verenigingsinformatie voor verenigingen en het stimuleren van kennis- en praktijkuitwisseling tussen verenigingssectoren.